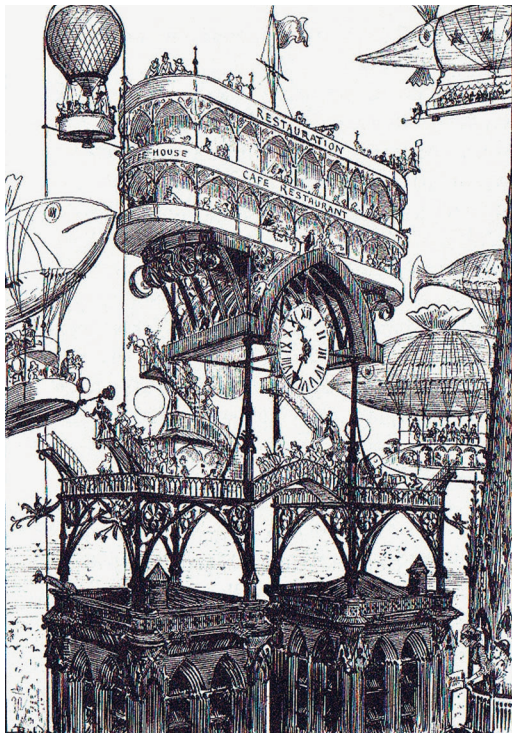

Notre-Dame: čím vším je jeden chrám

V knize najdeme mapu centra Paříže z roku 1550 nebo dobová zachycení katedrály, jako zde na obrazech z 15. a 19. století (korunovace Napoleona), ale třeba i v ilustraci ze sci-fi románu z roku 1883.

Repro KT

Alena Scheinostová

Bedekr po historii, ne jen po místě – tak by se dala označit monografie Ivana Folettiho a Adriena Palladina *Mýty o Notre-Dame – Gotika, imperialismus a národ.*

Snepatrnou nadsázkou lze říci, že pařížskou katedrálu Notre-Dame dostal do všeobecného povědomí až její požár o Velikonocích 2019. Do té doby byla „jen“ jednou ze slavných památek a turistických cílů, které se sluší navštívit cestou na jih. Jak ale vypráví dvojice badatelů Ivan Foletti a Adrien Palladino ve své dvousetstránkové knižní studii, období slávy a pozapomnění se v historii chrámu vystřídala už mnohokrát, ač za nimi pokaždé stály odlišné důvody.

Ivan Foletti, kunsthistorik a profesor Masarykovy univerzity v Brně, je už jako autor podobných nesamozřejmých příběhů zavedený. Spolu se Zuzanou Frantovou například v monografii *Mediální revoluce: Christianizace Evropy, Ravenna pátého století a jak obrazy mění dějiny* (Brno 2021) znovuoživil křesťn obrady, jak mohly ve své době vypadat v nádhře ra-

vennského baptisteria. V knize *Ženy u oltáře? Matka Boží a gender v raném křesťanství* (Brno 2023) zase podrobně „pročetl“ raně křesťanská vyobrazení žen a dohledával na nich, jakou úlohu mohly ženy zastávat v tehdejší církvi, a dokonce v liturgii. S kolegou Adriem Palladinem už spolupracovali například na publikaci o osudech meziválečných uprchlíků. A nyní je tu výprava po několik set let trvajících osudech chrámu v centru Paříže a také po tom, jak tento chrám chápali a jak se k němu vztahovali „jeho lidé“ – Francouzi.

Jako zničit paměť

Autoři svůj průzkum začínají ve zcela nedávné minulosti, loni v prosinci, kdy se po nákladné pětileté rekonstrukci pařížská katedrála znovu slavnostně otevřela, a to za účasti vrcholných představitelů francouzského státu, církve a reprezentantů mnoha zemí světa. Autoři nepopisují samotnou událost, nýbrž čtou symboly a z nich odvozují dvě základní otázky, jimž se v knize dál budou věnovat. Vrátili restaurátoři katedrále originální podobu – a která z těch, jež během staletí nesla, to vlastně je? A za druhé: jaké hodnoty a mýty pro Francii a pro celou Evropu Notre-Dame ztělesňuje? Jak chrám vypadal a co pro společnost znamenal, roz-

víjejí autoři ve vyprávění, které se čte hladce jako román, ale kde nechybějí přesné historické údaje. Na cestu se vydáváme v roce 1163, kdy biskup Maurice de Sully nechal na ostrově uprostřed Seiny zbořit starý kostelík a poručil tu vybudovat okázalý chrám v moderním stylu, který by dokazoval význam diecéze i království. I díky příběhu katedrály v Praze víme, že výstavba gotických domů trvala staletí a dokončeny nebyly leckdy ani ty, jež nepostihla živelná katastrofa jako nedávno tu pařížskou. Její požár a následné práce však umožnily podrobný průzkum stavby současnými metodami, a tak díky novodobým objevům lépe známe někdejší podobu chrámu – například že v době svého zrodu zcela jistě hrál barvami, což potvrzuje objevené torzo polychromované sochy z již neexistující chórové přepážky.

Pozdější vyobrazení na plátnech malířů nebo v knižních iluminacích dotvrzují to – líčí oba autoři –, co uvádějí i dobové prameny: Notre-Dame se stala duchovním, mocenským i ceremoniálním srdcem Francie. Právě sem byl král Ludvík XVI. donucen svolat roku 1789 stavy a spolu s nimi hledat východisko z politické krize. Právě odtud, z průčelí katedrály, zanedlouho svrhl revoluční dav sochy francouzských králů, aby si to s nimi „vyřídil“, a právě zde v listopadu 1793 slavil blasfemickou „Slavnost svobody“. Další kapitola

pak sleduje znovuposvěcení chrámu a císařskou korunovaci Napoleona I. v roce 1804 – až dosud byli přítom francouzští králové korunováni v Reměši! Po pár desetiletích konečně nadchází doba Victora Huga a Eugène Viollet-le-Duca, doba rekonstrukce katedrály do podoby, jak jsme ji byli zvyklí vídat až do velikonocního požáru.

A pak je tu doba války s nacistickým Německem, kdy jedna z klíčových celonárodních obav byla o to, aby ikonický chrám zůstal ušetřen. „Zničení architektonického dědictví se stalo jednoznačně zbraní, nástrojem pro zničení paměti druhých; útočilo se nejen na přítomnost, ale i na právo na minulost,“ vysvětluje se na základě srovnání s ničením arménského dědictví jen o tři desítky let dříve. Vzpětí po osvobození Paříže tu na poděkování zaznělo 26. srpna 1944 slavné *Te Deum*.

Na pozadí těchto i mnoha dalších zde zmíněných událostí čtenář lépe pochopí hluboký a mnohostranný význam slavnosti z loňského prosince. Příběh se mu před očima odehraje o to živěji, že autoři publikaci proložili několika desítkami reprodukcí a fotografií, které naučí dívat se ikonické památky hluboko pod fasádu.

Ivan Foletti a Adrien Palladino: *Mýty o Notre-Dame* (MUNI a Energeia 2025)

O tom, co je společné

KNIŽNÍ TIP

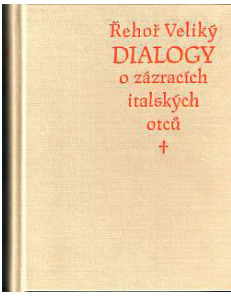
Zdeňka A. Eminger

Kniha *Řehoř Veliký: Dialogy o zázracích italských otců*, která vyšla v Benediktinském arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, je i v křesťanském knižním prostředí knihou výjimečnou.

Jedná se o pětadvacátý svazek knižní řady *Pietas benedictina*, která od roku 1999 přináší čtenáři knihy, o nichž lze bez špetky přehánění říci, že jsou to tituly, které přetrvávají a časem nezestárnou.

Kniha je rozdělena do tří hlavních oddílů. Začíná přehledovou studií o životě sv. Řehoře Velikého, papeže, o jeho díle a hlavních teologických důrazech. Následují jeho *Dialogy o zázracích italských otců* (ve čtyřech knihách) a další překlad druhé knihy *Dialogů*. Zatímco první knihu přeložil Aleš Vandrovce OSB (†2022) a Ondřej Koupil, za překladovou variantou druhé knihy stojí Scipion Berlička. Kniha je navíc opatřena detailním poznámkovým aparátem a řadou příloh a rejstříků ukazujících na pečlivou ediční péči, jež byla knize věnována.

V předmluvě si břevnovský arcidiákon Prokop Siostrzonek klade otázku: „Co může člověku 21. století říci kniha napsaná ve století šestém, v jiném společenském zřízení, v jiných kulturních podmínkách, v jiných hospodářských poměrech?“ A odpovídá si, že není úplně jisté, že v duchovním ohledu

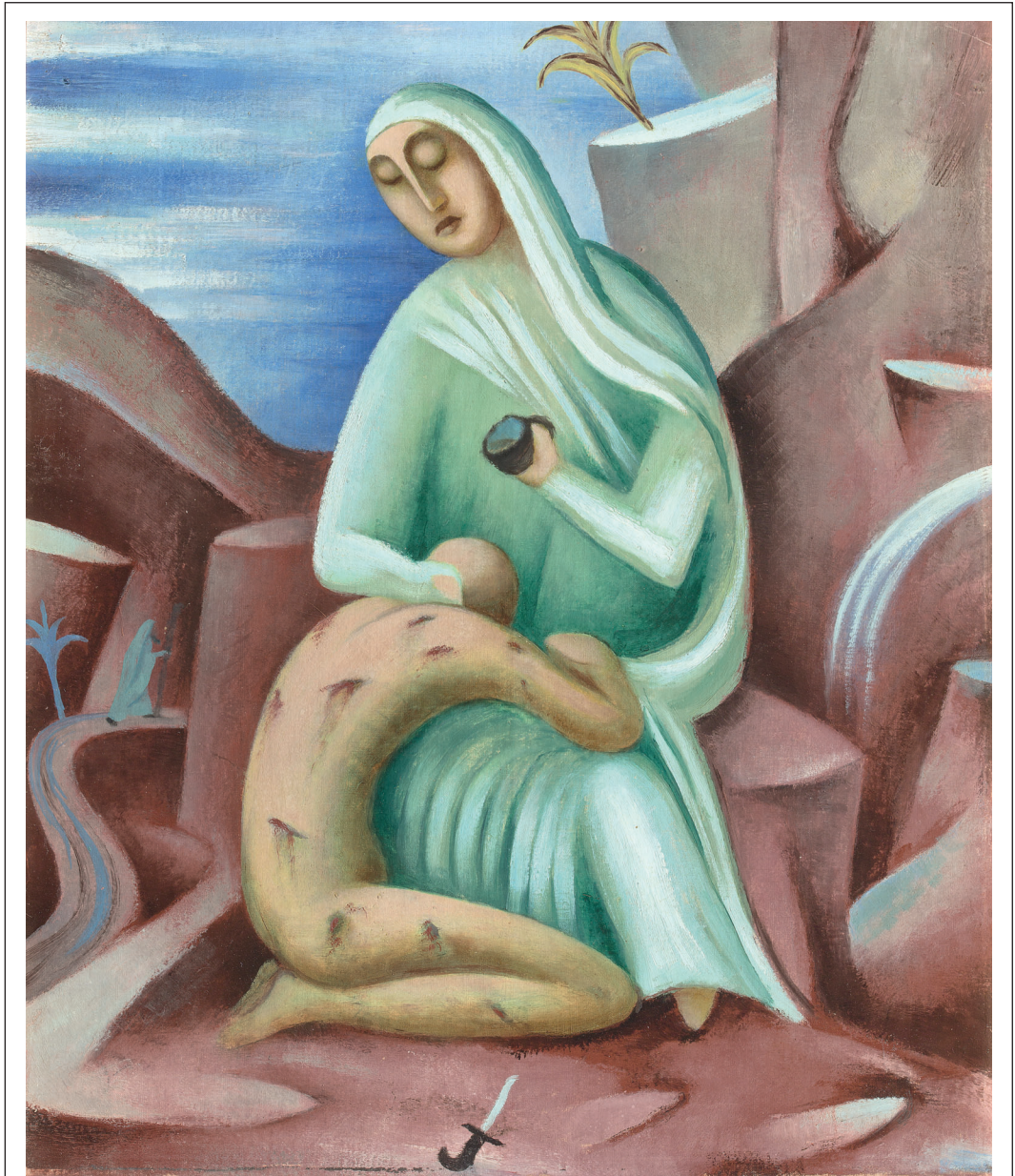

žijeme v naprosto jiné době. Jinak řečeno: možná máme se svými předky společného víc, než bychom si mysleli. Určitý staromilský nádech knihy, projevující se nejvíce v překladu a upřednostňování vlastních a místních jmen v jejich latinské podobě, má snad čtenářům pomoci s reflexí, že i oni, řečeno s arcidiákonem Siostrzonekem, „nevědomky opakují to, co už před námi napsali jiní v předchozích letech či staletích“.

Samotné líčení italských otců není jen o zázracích, má širší přesah. Je důležité pro zachování historické a kulturní paměti, ale i pro dnešní církev, která je s věřícími minulých časů spjata jako matka se svými dětmi. Snad v každé postavě, kterou autor zmiňuje (a že jich je!), lze nalézt určité zalíbení nebo příklad pro vlastní život. Možná by pro moderního člověka mohl být tehdejší život – žitý v reálných kulích, nikoli online – pobídkou, jak zhodnotit čas, který máme k dispozici. Čas pozemského života, jenž je už zároveň součástí věčnosti.

Knihu je třeba objevit, lépe řečeno – nechat se jí objevit. Je určena hloubavému čtenáři, který už něco z křesťanské literatury přečetl a je schopen se orientovat i ve složitější teologické a filozofické terminologii. Uvítal bych, kdyby se úvodní studie a poznámky dokázaly víc ponořit i do současné teologie a do toho, jakou církev dnes žijeme a tvoříme i díky papeži Františkovi. Kdyby to byla pro někoho vůbec první kniha, díky níž přijde do kontaktu s katolicky orientovaným křesťanstvím, vytvoří si možná hodnotný referenční bod, jímž bude poměřovat i všechny budoucí přečtené knihy. Pro mě jsou Řehořova líčení důležitá i v tom, že ukazují, jak národnostně, kulturně, teologicky a jazykově pestré bylo společenství jeho doby. Myslím, že v tom se nejvíce podobá tomu, co sami žijeme.

Řehoř Veliký: *Dialogy o zázracích italských otců* (Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty 2024)

NA STÁTNÍM ZÁMKU TELČ je nově otevřená expozice obrazů Jana Žrzavého „Sen o skutečnosti“, přístupná celoročně. Lze zde vidět více než 30 jeho děl, jako např. *Milosrdný Samaritán*. Snímek NGP